

passada la ratlla

COSES DE GRÈCIA

Mentre m'afaitava escoltava la ràdio. Mancaven uns minuts per començar l'informatiu general de les vuit i donaven notícies diverses d'esports. A Salònica, la selecció espanyola de bàsquet havia vençut la selecció grega. Un espanyol —delegat o entrenador, no hi vaig parar atenció— explicava que en acabar el partit li havien fet un interviu i que, mentre responia les preguntes que li engegaven, per una finestra veia com el públic que havia presenciat el partit voltava l'autocar que havia de transportar els espanyols i formava un grup que per segons es feia més i més gran i atapeït. Els acompanyants l'apressaven perquè enllestís l'interviü; es feia tard. Però ell s'estenia, amable, en les respostes i es justificava: «Etic complint una obligació. No puc pas desatendre aqueixos informadors.» I guaitava per la finestra i veia que el grup d'afeccionats grecs s'havia convertit en una multitud. Segons paraules seves radiades prop de les vuit del matí, havia respost les preguntes «*sudando la gota gorda y no por el mucho calor que hacia allí*». Arribà un moment que ja no es va poder entretenir més, va sortir i en anar cap a l'autocar va quedar estupefacte. La multitud esperava els forasters per dedicar-los una ovació. Això costava d'entendre a un home d'un país —abans *different* i ara *better*, encara que no ho diguin amb aquest mot— on tan sovint àrbitre i jugadors surten del camp contrari esgalabrats si tenen la gosadia de guanyar el partit. I ha de costar-li, sí, ha de costar-li d'entendre, a Grècia. Perquè ja fa anys que a qualsevol estadística sobre la prosperitat econòmica, els progressos tecnològics, els ingressos per càpita, el percentatge d'analfabets, els gossos sense morrió, els anys passats sense eleccions democràtiques i els curts de talla, Grècia i Portugal hi semblaven posats per una mà compassiva —mirant-ho des d'Espanya, és clar— per tal que Espanya no hi quedés el país més malparat, en uns casos per defecte i en altres per excés. A les estadístiques, el prestigi d'Espanya queda salvat per Grècia i Portugal. Uns minuts després, a la informació internacional es donava la notícia que Grècia havia estat admesa a la Comunitat Econòmica Europea, de la qual serà membre amb la plenitud de drets des del 1981, un cop passat el període de noviciat i d'ajustament de rigor. Ja va ser casualitat! L'oient ingenu —molt ingenu, és clar— podia imaginar que la correcció esportiva, la maduresa cívica, les bones maneres van associades amb la maduresa democràtica exigida per a ingressar al Mercat Comú. Però no, a Grècia li tocava entrar al Mercat Comú perquè ja ha seguit els tràmits pertinents, i a Espanya li arribarà el torn, un dia o altre.—VICENÇ RIERA LLORCA.

dia rera dia

EL FILM DE JOSEP M. FORN O EL RISC DE L'HEROÏCITAT

No vaig poder anar a l'estrena de *Companys, procés a Catalunya*, i vaig anar a veure el film, així que vaig poder, una nit qualsevol. He de confessar que encara no *he vist* el film, cosa que penso fer un dia d'aquests. Vull dir que no l'he vist perquè el que vaig fer va ser submergir-me en el clima de participació de l'enorme gentada que vivia com un fotograma més del film, com si collaborés en el savi *collage* d'imatges documentals, de duplicitat d'imatges històriques, recreades per acostar-nos a uns rostres i a unes actituds que són part de nosaltres mateixos.

Josep M. Forn ha escrit un film rigorós. La història és la que ja sabem, però resulta que la qualitat extraordinària del film és que aquella història amagada, mal contada, endevinada, esdevé viva, de pell i d'ossos, i t'arriba a través dels sentits i t'engrapa l'estómac, i tu, lletraferit avesat a lectures distanciades, somrients i escèptiques, et trobes aplaudint, cridant com centenars d'espectadors anònims. Perquè el cas és que Josep M. Forn ha tingut l'atreviment, que no sé si la classe lletraferida del país li perdonarà mai més, de filmar la radiografia de l'heroisme i les condicions objectives d'aquest heroisme. L'art de narrar és un art que conté una estranya servitud: com més perfecte és, menys visible resulta la destresa del narrador. En el film de Forn es produeix amb tota intensitat aquesta transparència en uns quants moments clau; en un moment, per l'art d'una contigüitat d'imatges, en d'altres, pel ritme intern de la seqüència. A mi em van impressionar especialment la continuïtat de la plaça de Sant Jaume deserta, glaçada, amb l'home Companys davant la porta tancada del Palau de la Generalitat, i l'escat del reportatge de la seva arribada triomfal després de les eleccions del 36. En contrast amb aquestes seqüències clímax, els grans moments de la història narrada llisquen sense la tan sovintejada relliscada de la sobreactuació. Aquí els actors són els personatges. I no sols ho són Iriondo i Marta May —extraordinari el moment del definitiu comiat—, sinó que ho són en Biel Moll, en Carles Lloret, l'Agustín González, i realment extraordinària la Montserrat Carulla. I no vull dir amb això que siguin bons actors, que ja ho sabem, i seria injust no afegir a la llista molts d'altres com l'Ovidi Montllor i en Pau Garsaball i en Carles Velat i l'Alfred Lucchetti —per citar-ne només uns quants—, vull dir que tu, espectador, veus les persones que es mouen i actuen i parlen amb aquella estranya transparència que el cinema ens dona només de tant en tant. Una estranya transparència que produeix gairebé una descàrrega elèctrica en el públic quan apareix, lluny, al fons, el fantasma del general Franco per dictar la definitiva sentència. Una sentència en la qual, tant si ens plau com si no, tots, absolutament tots, hi érem implicats.

MARIA-AURELIA CAPMANY

punt i seguit

FABRA A PRADA

La revista «Terra Nostra» que es publica a Prada, Conflent, ha dedicat un número, el 33, al tema de Pompeu Fabra a Prada, als trenta anys justos de la mort del mestre. Amb motiu de la celebració de la desena edició de les Festes Populares de Cultura «Pompeu Fabra» tingué lloc l'exposició «15 anys que ens han marcat!», visió fotogràfica i documental de la vida a Catalunya del Nord entre 1936 i 1950. L'exposició estigué oberta del 25 al 30 de setembre proppassats. Ara, uns quants mesos després (abril de 1979), la revista és, en part, la continuació i la permanència de l'exposició. Però tot plegat —revista, exposició, organització i inspiració de les festes— és obra del professor Ramon Gual, de Codallet, de qui depenen també les publicacions de «Terra Nostra», revista que es presenta com a «Revista Catalana Escolar» del Centre d'Ensenyament Secundari de Prada. Cal precisar sobre qui és qui i què és què perquè aquest número de «Terra Nostra» constitueix una aportació documental singularíssima a la bibliografia fabriana. Ramon Gual, com que no podia deixar d'adonar-se de la transcendència de les seves iniciatives, un cop acabada la revista vol que consti l'agraïment a tots els qui hi han ajudat, en primer lloc la gent de Prada, tant els autòctons com els refugiats catalans, els familiars de Fabra i, entre d'altres, el Secretariat de les Festes, radicat a Barcelona, als locals d'Òmnium Cultural, i a aquesta darrera entitat. El resultat és que ben segur que no hi ha, posada al dia, cap més publicació documental i sobretot fotogràfica, dedicada al Mestre, comparable a la que ocupa les 125 primeres pàgines de la revista, les quals són seguides d'unes quaranta pàgines més dedicades a les Festes. La riquesa, la diversitat i la força de les imatges s'acreixen quan sorgeixen les fotografies dels darrers temps de la vida de Fabra a Prada, de la mort i del seu enterrament. En un apartat anterior hi ha recollides a bastament les millors fotografies de l'homenatge que li fou tributat a Prada amb motiu dels seus vuitanta anys. El record s'escalona amb justesa, amb dignitat i amb emoció. Però, a més a més, un bon nombre de textos, reproducció fotogràfica de les publicacions de cada època, acompanyen les il·lustracions. L'exili, amb les seves exaltacions i la seva crueltat fonamental, ens torna a la boca. Els Fabra passaren la frontera el 31 de gener de 1939, però fins el juliol de 1942 no trobaren una instal·lació definitiva: el pis del carrer dels Marxants, a Prada, obtingut per a ells per l'exiliat matoroní Julià Gual. Mentrestant, i en un ambient sotmès a les lleis de la reraguarda d'una altra gran guerra, s'escollava l'animsosa vellesa itinerant de la més exímia personalitat vivent de la cultura catalana. Heus ací encara un testimoni —ordenadament exposat en un valuós i rigorós conjunt— i una eficaç acusació.

JOAN TRIADU